րողութիւնից պարապվելու մտաւորական աշխատութիւնով ։

Իսկ եթէ իւր կեանքում մարդը չի կարողանում աւելացնել իւր արուեստական գիտութիւնը, այն ժամանակ և այստեղ արուեստներով պարապվիլը անօգուտ կը լինէր։ Արուեստական աշխատութիւնը զարգացնում է ֆիզիքական, բարոյական և հոգեկան զօրութիւնը, եթէ իւր համոզմունքը և ընդունակութիւնը կտանէ մինչև իւր կեանքի վերջը, եթէ հաստատ կլինի կեանքի ալէկոծութեան մէջ և չընկնի նրա անյաջողութիւնների ծանրութեան տակ։ Այդ գործը աննշան չէ ։ Մինչդեռ մենք չենք հոգում երեխայոց մարմնական զօրութեան զարգացման և նորա հոգեկան զօրութեան վերայ, ապա ի զուր պէտք է ցանկանք տեսնել մեր երեխայոց բարոյականութիւնը։ Ուստի և թոյլ մարդը չի կարող աւելի բարոյական լինիլ ։ Թող նա ունենայ մաքուր և լաւ համոզմունք, բայց նա զօրութիւն չի ունենալ՝ որ այդ համոզմունքները տանէ կեանքի մէջ ։ Նրա խօսքերը չի համեմատվիլ գործերի հետ։ Մարդս պէտք է բարոյական և հոգեկան զօրութիւն ունենայ, բայց այս հոգեկան զօրութիւնը նա չի ունենալ՝ եթէ ուսումնարանը, զարգացնելով նրան մտաւորապէս, չէ զարգացրել ֆիզիքապէս։ Բաւական չէ միայն որ մարդուն տանք լաւ մտքեր, պէտք է տանք նրան և զօրութիւն, որ կատարէ լաւ մտադրութիւնները։ Եթէ մենք չհոգանք նրա մասին և ուշադրութիւն չդարձնենք երեխայոց ֆիզիքական զարգացման վերայ, այն ժամանակ մեր երեխայքը լաւ աշխատաւորներ չեն դառնալ, այլ խղճալի ֆը–բաղէրնէր *)։

Թ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԳԱԼՍՏԵԱՆՑ.

Ի Բ. Բաքու:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՊՍԱԿՆԵՐ

Որպէս զի կարելի լինի յարատև հեզութեամբ տանել կենաց ասպարիզի մէջ պատահելի զանազան զրկանաց, որպէս զի կարելի լինի՝ անտարբերաբար նայել անձնական պատուոց և շահուց վերայ—սոքա գլխաւոր զսպանակներ են սովորական գործոց ընթացիցն, և որպէս զի կարելի լինի յաղթահարել մտաց տւոց զմայլեցուցիչ պատիր երևակայութիւնները, — անհրաժեշտ է փափկութիւն, այն գերազանցողն, զոր կզգայ զաւակ մի առ մայր իւր, անհրաժեշտ է առաւել մեծ ինչ՝ քան զպարտաւորութիւն և զսէր, անհրաժեշտ է առաքինութիւն։

ԼԵՊՈՒԵՆ

Անդամ Ֆրանսիական Ակադեմիայի

Ա.

Բոլոր պատանեկութեան արբուն հասակի մէջ՝ չկայ այնքան վրդովեալ ժա-

(*) Գիւղացւոց ուսումնարաններում դասատուների արուեստական նախագիտելիքը գիւղացւոց աղքատութեան առաջը առնելու նոր գործիք է տալիս, և նմանապէս կարող է օգնել նրան և ուրիշ ժամանակ։ Արուեստների նախագիտելիքը կարող է ազդեցութիւն ունենալ և մարդկանց տնտեսական կեանքի վերայ։

ժամանակ մը՝ որքան կվրդովի նա երբ ուսումնարաններու մէջ յառաջադիմութեան համար վարձատրութեանց բաշխումը կլինի: Գնա ես այն օրից շատ յառաջ — տղայք միայն անով կպարապին, անոր վրայ միայն կմտածեն և անոր վրայ մի միայն կզրուցեն: Անհամբերութեամբ կհամրեն ժամերը և րոպէները, որոնք յական թարթափելոյ անգամ կզատէ զերենք, այդպէս փառաւոր եռանդեամբ կսպասեն այն ամենուն ակնկալեալ վայրկենին:

Աշակերտներից ոմանց համար մեծ տօնախմբութիւն է վարձատրութեանց բաշխման ժամանակը, որ կլինի ուսումնական տարւոյն վերջերը, և արձակուրդին սկիզբները, — արձակուրդին, յորում նոքա օգուտ կքաղեն կատարեալ ազատութեամբ, և ուսումնական պարապմանց միջոցին անգամ, նոցա մտածմունքը դէպի անոր կուղղեն, այս ամենուն համար հաւասարապէս թեթև և հաճելի չէ, ոմանց համար ալ տաղտկալի է:

Իսկ ոմանց համար, ընդհակառակն, այս գաղափարի հետ կխառնուի մի այլ տեսակ ակնկալութիւն: Օ՜ր վարձատրութեան բաշխման — օ՜ր փառաց, օ՜ր յաղթանակի: — Յոյս առ ի գերազանցութիւն, երկիւղ կործանման, ապաշաւութիւն կորուսեալ ժամանակաց վերայ: Ահա, ինչ կզրաւէ և տարակուսանաց մէջ կընկղմէ պատանեկութեան մատաղ սիրտը:

Վերջապէս հանդիսի օրը կհասնի: — Ո՜հ ինչպէ՜ս ծանր կանցնեն ժամերը: Բայց նշանը տրուած է և պանդակահարութեան արձագանքը լսուեցաւ օդին մէջ: Աշակերտները իրենց ուսուցչաց հսկողութեանը տակ կարգաւ կերթան մեծ սրահը — ուր բարձր դրկիւք կառուցեալ է մեծ և ընդարձակ վրան մի զանազան գեղեցիկ զարդարանքներով զարդարուած: — Իշխանութիւնը բաղկացնողները, Պրօֆեսօրները՝ և քաղաքին պատուամեծար բընակիչքը կկազմեն երևելի արիսպագոս: Վրանին բոլորտիքը շարուած է երկ — երկու կարգ նստարաններ, որոց վրայ կնըստին աշակերտները: Մէջտեղը կտեղաւորուին նոցա ծնողքը, ազգականները, և բարեկամները, և անհանգիստ սրտով կըսպասեն վրդովեցուցիչ հանդիսին սկսելուն:

Վարժարանին հանդէսը կսկսի և գերազանց գտնուող անունը կհնչուի փողով և ծափահարութեան որոտմամբ: Նա կելնէ կընդունի բոլոր տարուան անդուլ և անձանձիր աշխատանաց և ջանից արդիւնքը:

Ի միջի անկեղծ գովեստից և ընդհանուր հրճուանաց լսելի կլինի և խղճացեալ կոծ մի: Այդ լացողը մայր մի է . . . նա կըհպարտանայ իւր որդւով . . . նա երջանիկ է . . . սաստիկ կբաբախի նորա սիրտը . . . սակայն նա կուլայ . . : Ո՛հ, այս ուրախութեան անոյշ արտասուքներ են . . . արտասո՜ւք երջանկութեան . . : Օրհնեա՜լ լինին այն զաւակունք, որ այդօրինակ կհարկադրեն լալ իրենց ծնողքը:

Նոյնպէս այս օրուան մէջ կատարուեցաւ վարձատրութեան բաշխումն Օռլեաք քաղաքի ծխական ուսումնարանի մէջ, և այն ժողովքին մէջ մի միայն մէկ անուն յաճախ կկրկնուէր, և ստէպ ստէպ գնա միայն կգլխաւորէին համակամ ցընծութեամբ: Այս անունը, — Ժան Վեժեօյին անունն էր, որ իւր դասարանին

մէջ փառաւորութեան առաջին մրցանակները կստանար: Երբ դեռահաս պատանին կերթայ հինգերորդ պսակն ալ ընդունելու, Եպարքոսը կբռնէ նորա ձեռքէն և ժողովրդեան մէջէն անցնելով, կըմօտենայ աղքատ կնոջ մի, որ ձեռքերով երեսը ծածկած, կուլար ջերմ արտասունքով:

— Այս ձեզ է, տիկին, — ասաց Եպարքոսը շարժուն ձայնով, — մասնակից եղէք ձեր որդւոյն յաղթանակին և ինքնին զարդարեցէք նորա ճակատը այս պսակով:

Տիկին Վ․եժեօյ կուզէ ելնել, բայց սըրտին վրդովմունքէն ուժաթափեալ, նորէն կիյնայ աթոռին վրայ, կգրկէ իւր որդին, կսեղմէ զնա իւր կուրծքին վերայ:

— Աստուած օրհնէ զքեզ, որդեակ իմ, ասաց նա ողբալով, — դու կպարտաւորցընես զիս մոռանալ իմ բազմամեայ կրած նեղութիւններս:

Ամենուն դէմքը դարձած է դէպի պատանի Վ․եժեօյին մօրը, և բոլոր հանդիսականք իւրեանց եռանդուն համակրութիւնը կյայտնեն նմա ուրախակից լինելոյ:

Եւ նորանէ զատ ոչ ոք արժանի չեղաւ այդպիսի ընդհանուր հաղորդակցութեան: Կանուխ ամուսնանալով ազնիւ վաճառականի մի հետ, տիկին Վ․եժեօն, իւր ամուսնութեան առաջին տարիները անցուց մեծ բաւականութեամբ: Հեզ և բարեգործ, անձնանուէր առ բարին, նա անխընայաբար նուիրեց իւր հոգացողութիւնը և օգնութիւնը աղքատներուն և անբաղդներուն:

(Մնացեալն է յետագայս):

Թարգ. ԼՈՒՍԻԱ Մ. ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ.

ԲԱՆՔ ԱՌ ԱՐԾՆ ՔԱՂԱՔ.

Ո՛վ դու քաղաք՝ գերահռչակ՝ ընդ համօրէն՝ Հայաստան,
Բայց այժմ ողբաս ի տրտմութեան ի լաց և յողբ տխրութեան.
Ո՞ւր են նախնի՝ շքեղութիւնքդ՝ յոր զմայլէաք հայելով,
Զոր այժմ ողբամք՝ տեսանելով՝ յոգւոց հանեմք սգալով:
Ո՞ւր գեղեցիկ՝ քո ապարանք՝ եկեղեցիքդ՝ զարդարուն,
Զոր տեսանեմք անհետ եղեալ՝ զարդուք իւրեանց սուրբ համբուն.
Ո՞ւր նախարարք՝ հանդերձ զօրօքն՝ զօրապետօք Հայկազանց,
Որք նստէին ի պալատանդ՝ իբր պատուար ամրոցաց.
Ո՞ւր քո Տիկնայք՝ որոց զբօսնլով՝ ի դաշտորայս խնդային,
Ոսկերք նոցա՝ ի հող գետնի՝ ընդ փլատակօք արդ հեծին.
Ո՞ւր քո ամրոց՝ ուր ամրացեալ՝ արիութեամբ նախահարց,
Մարտնչէին՝ վասն հայրենեաց՝ ընդ անօրէն թշնամեաց.
Ողբամք զքեզ՝ և քայդ լեկեալ չեմք մեք տեղեակ պերճութեանց,
Այլ աւերակքդ մեզ ցուցանեն՝ զոլ քեզ գլուխ քաղաքաց.
Այլ աղաչեմք՝ պատմել զվէպ՝ քո սոսկալի տանջանաց,
Զոր ընկալար ի թշնամեաց՝ տեսիլ ողորմ՝ մեր աչաց.